

Instytut Badań Literackich PAN  
Pracownia Literatury Oświecenia

# OŚWIECENIE JAKO ZMIANA JĘZYKA



28-29 listopada 2024 r.

Warszawa, Pałac Staszica, ul. Nowy Świat 72

Patronat

Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym

## *Czwartek, 28 listopada 2024 r.*

**10.00** Otwarcie konferencji (sala 144)

**10.20-11.40:** Obrady plenarne  
**Oświeceniowe zmiany języka**

Kazimierz Puchowski (UG): *Języki nowożytne w edukacji elit Rzeczypospolitej doby oświecenia*

Anna Grześkowiak-Krwawicz (IBL PAN): *Nauka nowego języka w traktatach politycznych czasów stanisławowskich*

Grzegorz Zając (UJ): *Stara i nowa ciemnota – końcowy (?) egzamin z oświecenia*

Klara Leszczyńska-Skowron (IBL PAN): *Pan Monitor o naprawie języka*

**11.40-12.00:** Dyskusja  
Przerwa

**12.15-13.35:** Obrady w sekcjach

**Sekcja pierwsza: Literatura** (sala 132)

Roman Dąbrowski (UJ): *O przemianach znaczenia pojęcia imaginacji w refleksji estetycznoliterackiej okresu oświecenia*

Helena Markowska-Fulara (UW): *O „literaturze”. Późnooświeceniowe przemiany terminu i pojęcia*

Paweł Pluta (UWr): *Józef Maksymilian Ossoliński o literaturze i języku*

Michał Bajer (USz): *Szybki refleks tłumaczy polskiego oświecenia. Czy potrzebna jest antologia przekładów wydanych „krótko” po oryginałach?*

**Sekcja druga: Twórczość prywatna – pamiętniki, korespondencja** (sala 144)

Marcin Cieński (UWr): *Język emocji w pamiętnikach XVIII i początków XIX wieku: przyczyny i charakter zmiany*

Adam Kucharski (UMK): *Zmiana i trwanie języka dzienników podróży na przykładzie zapisków Ignacego Hrebnickiego i Stanisława Staszica (1788–1792)*

Agata Roćko (IBL PAN): *Język polskich „boleści moich” w Dzienniku Wilhelma Kalińskiego (1787–1788)*

Aleksandra Janiszewska (APW): *Stosunek do „nowego” w kilku relacjach z podróży*

**13.35-13.55:** Dyskusja  
Przerwa

**15.30-17.10:** Obrady w sekcjach

**Sekcja pierwsza: Literatura cd.** (sala 132)

Tomasz Chachulski (IBL PAN): *Język wczesnej poezji Franciszka Karpińskiego: od praktyki do teorii*

Magdalena Bober-Jankowska (IBL PAN): *Pisarstwo biograficzne oświecenia: kontynuacje czy zmiana? Rekonesans*

Małgorzata Pawlata, *Chłopomania oświeconych? O nowym języku dyskursu o chłopach w literaturze XVIII wieku*

Marzena Suska (IBL PAN): *Językowy obraz nadziei w XVIII-wiecznej poezji polskiej*

Inesa Kuryan (AHE Łódź): „Piękne wysłowienie” w poemacie „Pory roku (Metai)” litewskiego poety XVIII w. Krystyna Donelajtisa i jego wpływ na debiutanckie utwory Mickiewicza

**Sekcja druga: Twórczość prywatna – pamiętniki, korespondencja cd.** (sala 144)

Iwona Maciejewska (UWM): *Między starym a nowym – specyfika kobiecego języka epistolarnego czasów saskich na przykładzie listów Konstancji, Rozalii i Magdaleny Czapskich*

Walentyna Łoś (UJ): *Korespondencja połockiego unickiego arcybiskupa Jasona Smogorzewskiego z sekretarzem królewskim Jackiem Ogrodzkim (1767–1777): zmiany oświeceniowe*

Wojciech Kaliszewski (IBL PAN): *O języku listów Stanisława Trembeckiego*

Aleksander Mąka, Michalina Żurek (UAM): *Król języka, czyli przemyślenia na temat użytkowości polszczyzny w listach Stanisława Augusta Poniatowskiego i Jana III Sobieskiego*

**17.10-17.30:** Dyskusja

***Piątek, 29 listopada 2024 r.***

**10.00-11.20:** Obrady w sekcjach

**Sekcja pierwsza: Historia, polityka, retoryka** (sala 144)

Małgorzata Dawidziak-Kładoczna (UWr): *Obraz własności w wypowiedziach posłów Sejmu Czteroletniego*

Małgorzata Ciszewska (IBL PAN): *Granice „barokowej” wyobraźni? Przemiany oratorstwa okolicznościowego w XVII i XVIII wieku – kilka refleksji*

Magdalena Ślusarska (IBL PAN): *Zmiany języka w polskich katolickich kazaniach politycznych czasów oświecenia*

Urszula Kacperczyk (AGAD): *Źródła do badań języka konstytucji sejmowych w epoce stanisławowskiej*

**Sekcja druga: Teatr** (sala 132)

Barbara Judkowiak (UAM): *Język polskiego dramatu osiemnastowiecznego a teatralno-widowiskowe kodowanie zmian*

Patryk Kencki (IS PAN): *Ustanawianie teatru – ustanawianie języka. O początkach teatru stanisławowskiego*

Agata Seweryn (KUL): „Piękna Sarmatka” i prozodia. Od teorii do praktyki  
Piotr Maksymowicz (UG): *Język wolności w teatrze operowym polskiego oświecenia*

**11.20-11.40:** Dyskusja

Przerwa

**12.00-13.20:** obrady w sekcjach

**Sekcja pierwsza: Historia, polityka, retoryka cd.** (sala 144)

o. Paweł Zając (UAM): *Papieskie encykliki do biskupów Rzeczypospolitej drugiej połowy XVIII w. i ich recepcja w listach pasterskich*

Asta Vaškeļienė (LLTI/ILLF): *Preferencje językowe w literaturze okolicznościowej Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVIII wieku*

Maciej Nawrocki (WSE im. J. Tischnera, Kraków): „Sarmatyzm” jako element słownika polskich oświeconych

Patrycja Bąkowska (UAM): *Amor patriae – od postawy obywatelskiej do uczucia*

**Sekcja druga: Język** (sala 132)

Stanisław Świtlik (KUL): *Za czy przeciw neologizmom we Francji XVIII wieku?*

Marcin Jakubczyk (UJ): *Wiek dykcjonarzy. Nieznane dzieła leksykografii polsko-francuskiej XVIII wieku*

Joanna Orzeł (UŁ): *Wolterowska koncepcja dziejów, a język – rodzimy czy inspirowany encyklopediami zachodnioeuropejskimi? O hasłach poświęconych przeszłości w „Zbiorze potrzebniejszych wiadomości” Ignacego Krasickiego*

Marlena Olechowska (IBL PAN): *Zmiana języka czasów Oświecenia w gramatykach do nauki języków nowożytnych*

**13.20-13.40:** Dyskusja

Przerwa

**14.00-15.40:** Obrady plenarne (sala 144)

**Języki sztuki i kultury**

Aleksandra Norkowska (UKW): *Miasto w myśli i mowie polskich oświeconych. Uwagi „po powrocie”*

Magdalena Bialic (MNW): *Amazonka, kawalerka, myśliczek, wiele nazw jednego ubioru – czyli o stroju do polowań i jazdy konnej dam polskiego oświecenia*

Agata Knopik (UAM): *Relacje człowieka ze zwierzętami w powieściach Michała Dymitra Krajewskiego*

Grzegorz First (UPJPII): *„Winkelman Polski” Stanisława Kostki Potockiego. Jak pisać o sztuce starożytnej?*

Magdalena Górńska (IBL PAN): *Język symboliczny polskiego oświecenia*

**15.40-16.00:** Dyskusja

Zamknięcie obrad

## **Pracownia Literatury Oświecenia IBL PAN**

[oswiecenie@ibl.waw.pl](mailto:oswiecenie@ibl.waw.pl)

<https://ibl.waw.pl/pl/o-instytucie/pracownie-i-zespoły/pracownia-literatury-oswiecenia>

<https://www.facebook.com/people/Pracownia-Literatury-Oświecenia/61558243199903/>



## **Polskie Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym**

[kontakt@ptbnwo.pl](mailto:kontakt@ptbnwo.pl)

<https://wiekosiemnasty.pl/>

Ilustracja na stronie tytułowej na podstawie rysunku: Richard Cosway, *Portrait of Sir Thomas Gascoigne making love to an Italian woman* (The British Museum, nr inw. 1865,0610.1322).